

Povijesni prilozi, god. 30, broj 40, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2011., 256 str.

Najnoviji broj znanstvenog časopisa *Povijesni prilozi*, koji je 2011. godine objavio Hrvatski institut za povijest, sastoji se od tri cjeline. Prva cjelina, pod naslovom »Tematski blok »Miho Barada« (Život i odjeci)« (11–93), sadrži četiri pregledna rada, dva prethodna priopćenja te jedan stručni članak. Objavljeni radovi rezultat su izlaganja na znanstvenom skupu održanom 20. studenoga 2007. u Hrvatskome institutu za povijest prigodom 50. obljetnice smrti profesora don Mihe Barade. U drugoj cjelini, naslovljenoj »Članci« (97–224), nalazi se pet izvornih znanstvenih radova koji se kronološkim redoslijedom bave raznim problemima iz hrvatske i svjetske povijesti. Treća cjelina u časopisu nosi naslov »Ocjene i prikazi« (227–246).

Tematski blok započinje radom Fani Celio Cega »Životni put i znanstveni doprinos Mihe Barade« (11–22). Autorica obrađuje život i djelo Mihe Barade, koji je nedvojbeno svojim znanstvenim djelovanjem ostavio dubok trag u hrvatskoj povijesnoj znanosti. Iz rada se mogu dobiti informacije o Baradinu podrijetlu, školovanju te usmjerenju njegovih znanstvenih istraživanja. Slijedi rad Mirjane Matijević Sokol »Notae epigraphicae, paleographicae, chronologicae, historiographicae (...) u radovima M. Barade« (23–33). U radu se analiziraju diplomatski, epigrafski i narativni spomenici iz hrvatskoga ranoga srednjeg vijeka koje je proučavao Miho Barada. Na temelju te analize možemo govoriti o Baradinu iznimnome strukovnom znanju paleografije, diplomatike i srodnih disciplina. Irena Benyovsky Latin i Ana Plosnić Škarić, u članku »Rad Mihe Barade na Trogirskim spomenicima – objava dokumenata XIII. i XIV. stoljeća« (35–43), proučavaju djelatnost Mihe Barade vezanu uz prikupljanje, transkripciju i sustavno objavljivanje građe trogirskoga srednjovjekovnoga općinskog arhiva. Spomenuti dokumenti predstavljaju neiscrpan izvor u proučavanju srednjovjekovnoga Trogira i njegove društvene povijesti. Baradinom zaslugom i predanim radom izdane su četiri knjige te građe pod nazivom *Trogirski spomenici*. Sljedeći prilog nosi naslov »Miho Barada kao nastavnik pomoćnih povijesnih znanosti i profesor hrvatske povijesti« (45–61). Tomislav Galović u njemu se osvrće na znanstve-

no-nastavni rad Mihe Barade na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je prvotno obnašao funkciju nastavnika pomoćnih povijesnih znanosti, a potom profesora hrvatske srednjovjekovne povijesti. Na temelju spisa iz Arhiva Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, autor iznosi podatke o kolegijima koje je Barada držao, a ujedno prati i njegova znanstvena istraživanja te objavljivanje radova. »Miho Barada – suautor udžbenika za hrvatsku povijest (Hrvatska povijest za 8. razred srednjih škola)« (63–70) naslov je rada u kojem Ante Birin opisuje doprinos Mihe Barade pri izradi srednjoškolskog udžbenika *Hrvatska povijest za 8. razred srednjih škola* (I. svezak), koji je objavljen 1941. godine. Uz Baradu, autori toga udžbenika bili su Lovre Katić i Jaroslav Šidak, pri čemu je sam Barada bio autor teksta o hrvatskoj povijesti ranoga srednjeg vijeka. Autor posebnu pozornost posvećuje Baradinim interpretacijama pojedinih povijesnih događaja, procesa i spornih pitanja iz ranosrednjovjekovne hrvatske povijesti, koje su izravno pridonijele posebnosti, kvaliteti i autentičnosti spomenutoga udžbenika.

Gordan Ravančić u prilogu »Topografija Vinodola i teorija centraliteta (Vinodol u djelu Mihe Barade)« (71–80) razmatra Baradino djelo *Hrvatski vlasteoski feudalizam po Vinodolskom zakonu*, odnosno njegove teze glede administrativne i društvene organizacije te općenito njegova značenja unutar srednjovjekovne povijesti hrvatskih zemalja. Istodobno autor na temelju postavki Mihe Barade o vojno-administrativnom ustroju srednjovjekovnog Vinodola, demonstrira geografske teorije centraliteta, tj. teorije središnjih mjesta. Tematski blok završava stručnim člankom Tomislava Galovića »Bibliografija radova Mihe Barade« (81–93), u kojem se donosi kronološki pregled znanstvenih djela koja je objavio Miho Barada.

Novu cjelinu časopisa otvara Gordan Ravančić s člankom »Oporuke, oporučitelji i primatelji oporučnih legata u Dubrovniku s kraja trinaestoga i u prvoj polovici četrnaestoga stoljeća« (97–120). Na temelju analize srednjovjekovnih dubrovačkih oporuka u radu se nastoji ukazati na primjenu kvantitativnih metoda u njihovu istraživanju i interpretiranju. Također, autor ističe kako ti privatno-pravni dokumenti sadrže obilje informacija o različitim segmentima javnoga i privatnoga života srednjovjekovnih ljudi. Rad je popraćen brojnim grafikonima koji prikazuju neke procese u gospodarskim, društvenim i duhovnim sferama javnoga i privatnoga života srednjovjekovnoga Dubrovnika.

Klemen Pust u prilogu »Le genti della citta, delle isole e del contado, le quale al tutto volevano partirsi. Migrations from the Venetian to the Ottoman Territory and Conversions of Venetian Subjects to Islam in the Eastern Adriatic in the Sixteenth Century« (121–159) bavi se proučavanjem nekih problema unutar okvira odnosa između Mletačke Republike i Osmanskoga Carstva u ranome novom vijeku. Riječ je o migracijama s mletačkog na osmanski teritorij te vjerskim preobraćenjima mletačkih podanika s kršćanstva na islam. Spomenuti fenomeni javili su se kao posljedica uspostave prijateljskih odnosa i suživota između Mlečana i Osmanlija tijekom 16. i 17. stoljeća. U radu se razmatraju problemi vezani uz učestalost i razloge migracija mletačkih podanika na područje Osmanskoga Carstva, kao i čimbenici koji su utjecali na preobraćenja kršćanskog stanovništva na islam.

Djelovanje hrvatskih veslara, tj. izrađivača vesala u Mlecima u razdoblju novoga vijeka, središnja je tema rada »*Compagni e galdisti della Scuola dei remèri*: hrvatski veslari u

Mlecima (XV.–XVII. stoljeće)« (161–175). Na temelju izvorne arhivske građe Lovorka Čoralić analizira uključenost hrvatskih iseljenika u umijeće izradbe vesala, jednog od najdrevnijih i najraširenijih obrta u Mlecima. Prikazuje se vremenski okvir useljavanja i način bilježenja hrvatskih veslara u mletačkim izvorima, njihovo zavičajno podrijetlo i mjesto stanovanja, gospodarske mogućnosti te veze sa sunarodnjacima. Na taj način autorica nastoji ukazati na manje spominjanu i znanu skupinu hrvatskih iseljenika te na njezin doprinos mletačkoj kulturi i društvenome svakodnevlju. Dubravka Božić Bogović autorica je priloga koji nosi naslov »Osobna imena u matičnim knjigama krštenih za naselja Draž i Popovac krajem 18. stoljeća« (177–194). Autorica se bavi rašlambom i usporedbom osobnih imena stanovnika naselja Draž i Popovac koja su zabilježena u matičnim knjigama krštenih istoimenih župa u razdoblju od početka 1790. do kraja 1799. godine. Nakon utvrđivanja brojnosti pojedinih muških i ženskih imena, autorica dolazi do zaključka da je imenska entropija općenito bila nešto izraženija kod ženskih nego kod muških imena. Na kraju rada priloženi su popisi te brojevi muških i ženskih imena iz matičnih knjiga krštenih za naselja Draž i Popovac u promatranome razdoblju. Posljednji članak u časopisu nosi naslov »Represalije protiv Podzvizda 1845. godine. Fenomen četovanja i maloga rata u kasnim krajiškim društvima na hrvatsko-bosanskoj granici« (195–224). Kristina Milković u njemu obrađuje jedan od posljednjih pograničnih sukoba na hrvatsko-bosanskoj granici prije austro-ugarske okupacije Bosne i Hercegovine. Riječ je o sukobu između hrvatskih i bosanskih krajišnika kod Podzvizda 9. srpnja 1845., koji je dosad bio obrađivan uglavnom kao segment biografije Josipa Jelačića. Autorica na tom primjeru pokušava odrediti značenje pojmova »četovanje« i »mali rat« te ujedno razotkriti radi li se o jedinstvenom fenomenu, odnosno treba li se pogranične sukobe u 19. stoljeću shvaćati kao nastavak sukoba na habsburško-osmanskoj granici u razdoblju od 16. do 18. stoljeća.

Treća cjelina u časopisu, »Ocjene i prikazi« (227–246), sadrži ukupno devet prikaza i recenzija objavljenih knjiga i znanstvenih časopisa.

Ovaj broj *Povijesnih priloga* pruža priliku da se поближе upozna život i djelovanje jednog od znamenitijih hrvatskih povjesničara, kao i mogućnost da se kroz zanimljive radove razjasne neki problemi iz raznih razdoblja hrvatske i svjetske povijesti.

Juraj Balić